Orgován i šeřík

Foto: Archív B. Škovierové a Igor Hnčíř

Abychom si stále rozuměli

Až dosud se na tomto místě představovaly osobnosti, které byly s Brnem spojeny většinou od narození, i když v současnosti třeba žijí již jinde. Cesta překladatelky a spisovatelky Barbory Škovierové byla obrácená. Rodačka z Bratislavy v moravské metropoli žije a pracuje „teprve“ dvanáct let. V květnu tu pokřtí knížku Dobrodružství pod pantografem, kterou připravila pro Dopravní podnik města Brna.

Jak došlo k vaší spolupráci s brněnským dopravním podnikem?

Pán Miloš Havránek, generálny riaditeľ DPMB, videl moje predchádzajúce dvojjazyčné detské knižky a veľmi sa mu páčili. Navrhol, aby som pre dopravný podnik napísala detskú knižku s tematikou verejnej dopravy. Páčil sa mu aj aspekt bilingvizmu – sám má k Slovensku blízky vzťah, pretože tam študoval, a tak nástojil, aby aj tento text bol česko-slovenský a aby som nejakým spôsobom prepojila Brno a Bratislavu.

Vaše knížka je o lidech, kteří mají k městské hromadné dopravě velmi úzký vztah a není pro ně jen zaměstnáním, nýbrž bez nadsázky koníčkem a posláním. Takoví fandové skutečně existují, ale mezi ženami jich zas tak moc nebývá. Vy osobně jste také fascinována dopravní technikou nebo třeba náročným skládáním jízdních řádů?

Každý, kto ma pozná, vie, že som veľmi netechnický typ. Dokážem tak vymeniť žiarovku. Skôr ma fascinuje, keď sa ľudia pre niečo nadchnú, zapália, keď to v nich vyvolá vášeň. A je jedno, či sú to historické vozidlá, varenie alebo súčasná poézia. Práve tento moment – záľubu, ktorá sa stane celoživotným naplnením, som chcela dostať do knižky.

Vaší prvotinou se stal česko-slovenský slovník Pozri, ako je dnes pekne! / Podívej, jak je dnes hezky! Sama jsem ještě z generace, kdy pro nás slovenština byla zcela běžně užívaný jazyk, kterým jsme přinejmenším mluvili a četli. Dnes si ale oba státy jedou po vlastní linii, má ještě cenu udržovat i tuto jazykovou propojenost?

Naše krajiny majú spoločné korene, históriu, ktorá sa nedá vymazať, kultúrno-spoločenské zázemie. Neviem, či sú v Európe dva národy, ktoré sú aj mentálne spriaznenejšie ako tie naše. Pre mňa je to bezpredmetná otázka. Obe moje predchádzajúce detské knižky boli bilingválne, čo je náhoda, ktorú priniesol život – moje deti vyrastajú v česko-slovenskej rodine (a takých rodín je v oboch našich krajinách veľa) a keď večer číta deťom rozprávku jeden rodič po slovensky, ten druhý môže ďalší večer plynulo nadviazať po česky. Takisto je tu ten toľko ráz omieľaný fakt, že deti v Českej republike (na rozdiel od Slovenska) dnes už slovenčine nerozumejú. Známe príslovie hovorí, že koľko jazykov vieš, toľkokrát si človekom. Chcem, aby deti mali aspoň šancu objaviť, že naše dva jazyky sú si také blízke.

Vy jste se česky naučila kdy, kde a jak?

Som z generácie, ktorá vyrastala v Československu a navyše mám v Brne rodinu, takže češtinu som od detstva vnímala prirodzene. Na vysokej škole som študovala slovenčinu a súčasťou štúdia bola aj slavistika (prehľad všetkých slovanských jazykov), čeština a základný prehľad českej literatúry. Keď som sa prisťahovala do Brna, začala som veľmi výrazne vnímať, že som cudzinka a že ma každý na základe jazyka hneď zaradí do nejakej škatuľky. Intenzívne som riešila, či budem hovoriť po česky alebo po slovensky. Bola som presvedčená, že jazyk a reč sú neoddeliteľnou súčasťou mojej identity. Dnes, s odstupom rokov, to už vidím inak. Podobne ako Shakespeare, ktorý v Romeovi a Júlii hovorí: „A záleží na mene? Veď to, čo ružou zveme, aj inak zvané voňalo by krásne.“ Záleží na jazyku? Či hovorím po česky, po slovensky alebo po anglicky, vždy som to ja. Rozprávať a písať po česky som sa naučila „za pochodu“, v češtine veľa čítam, ale pravda je taká, že po česky hovorím väčšinou len s cudzími malými deťmi, ktoré mi, ako som už spomenula, nerozumejú.

Která slovenská slova jsou dnes pro nás už neznámá, na která se vás lidé nejčastěji ptají?

Vo svojej prvej knižke som formou jednoduchého slovníka zhrnula slová, ktoré sú výrazne odlišné v češtine a slovenčine a zároveň patria do slovnej zásoby malých detí. Nájdete tam dážďovku, korytnačku, ťavu, jeseň, električku, rozprávku... Na každé písmeno abecedy som našla slovo, ktoré je v slovenčine úplne iné ako v češtine, a každé slovo je ilustrované krátkym príbehom.

Ak by som chcela zistiť, či niekto naozaj vie po slovensky, opýtala by som sa, či vie, čo je orgován (šeřík), organ (varhany), atrament (inkoust), olovrant (odpolední svačina – my máme doobeda „desiatu“), omrvinka (drobek), izba (pokoj) alebo moriak (krůta). A keď príde na reč zelenina a ovocie – kaleráb (kedlubna), karfiol (květák), zemiak (brambora), marhuľa (meruňka)...

Co vám v češtině dělalo největší problém?

Keď píšem, kontrolujem si české výrazy, pri ktorých som neistá, v jazykovedných príručkách. Nemám rada „mne“ a „mě“, „bychom“, „byste“, udivuje ma, prečo čeština (na rozdiel od väčšiny sveta) prepisuje pôvodnom cudzie krstné mená a slová s „y“ (Kristýna, Justýna, Kryštof, tygr, byznys, tým), ale inak sa odvážim povedať, že vďaka záujmu o jazyky je moja čeština na cudzinku dosť nadštandardná.

■ ***Jiřina Veselá***

Knížka pro děti, ale nejen pro ně, Dobrodružství pod pantografem Barbory Škovierové s ilustracemi Pavly Kleinové, kterou vydává DPMB u příležitosti oslav svého 145. výročí, se bude křtít symbolicky 14.5. ve 14:50 v tramvaji na nám. Svobody.